NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13505

A SHPATSIR IBERN HIML

Oles Lasavsky

The original of this title comes from the permanent collection of the YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ביבליאטעק
אלעס לאסקאחי
א שפאציר
איבערן הימל
MICROFORM

ביבליאָטעק פאר ווייניקיוורעדיקע

אָלעס לאַסקאַווי

אַ שפּאַציר איבערן הימל

(אונטער פּראָפ. כ. פּ. באראבאשעווס רעדאקציע)

איבערגעזעצט פון אוקראיניש

דער מעטאָדישער וויסנשאַפטלעך-מעטאָדאָלאָגישער קאָמיטעט באַם פֿאָלקאָמבילד
פון או. ס. ר. ר. האָט עס באַשטעטיקט אַפּ צו באַניצן אין די ביבליאָטעקן
פאר ווייניקיוורעדיקע. לויטנדיקער נומ. 933 פון 19 סענטיאבער 1930

צענטרפארלאג
כארקאָוו - קיעוו
1932

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літописі Укр. Друку", „Картковому репертуарі" та інших покажчиках Української Книжкової Палати

או. פ. ס.
ערשטע אינטערנאַציאָנאַלע
ביכער- און צייטונג-פאַבריק
כאַרקאָוו, סטערזשאַני ריאַדי 25-28

אוקרהויפטליט 4895
באַשט. 204. טיראַזש 8.000

נ א כ ט

געענדיקט דער ארבעט־טאָג. די מענטשן רוען אָפּ פון זייער באַטאָגיקער האָרעוואַניע.

די זון האָט זיך באַהאַלטן הינטערן האָריזאָנט. נאָך א רעגע און אפן טונקעלן הימל־געוועלב וועט אופשיינען איין שטערנדל, א צווייטס, א דריטס.

נאָך א שאָ — און אפן גאַנצן הימל זיינען שוין צעשאָטן. געגאָלדענע פלעמלעך. ווי זיי ווינקען דאָס פון דער הויך ס'גלוסט זיך אזש אַ הויב טאָן צו זיי ארויף, א קוק צו טאָן, וואָס פאר אַ פלעמלעך זיינען דאָס.

אָט איז איין פלעמל אראָפּגעפאלן, דורכגעשניטן דעם ברייטן הימל־רוים, פארשווּנדן און א בערגעלאָזט נאָך זיך אפּ א רעגע א גאָלדענעם עק. אט איז שוין דער עק אויך צעשווּמען.

— א מענטש איז געשטאָרבן—הערט מען א מאָל זאָגן.

צווישן די גאָלדענע פינטעלעך־פלעמלעך ווייסט זיך אין הימל א לאנגער איינגעבויגענער עק, ווי פון עפּעס א באַשעפעניש.

— דאָס איז דער הימלשער בעזעם,—זאָגן אָפּגעשטאַ־נענע מענטשן—ס'וועט מיסטאמע זיין א מילכאָמע אָדער א הונגער, א מאגייפע, אָדער אזוי עפּעס אן אומגליק...

אָט קריכט ארויס פונ הינטערנ האָריזאָנט א פייער... א סרייפע? דער סטעפ ברענט? די ערד האָט זיכ אָנגעצונדנ?

פונ הינטערנ האָריזאָנט האָט זיכ פאוואָלינקע ארויסגערוקט א גרויסע רויטע לעוואָנע מיט טונקעלע פלעקנ.

נאָכ א שאָ, א צווייטע אונ די לעוואָנע איז געבליבנ הענגענ אינ הימל, ווי א ניט דערבאקענער קוכנ.

אונ פלוצים א שרעקלעכער קנאק, ווי פונ אסאכ האר־מאטנ, ווי הונדערט טויזנט דונערס וואָלטנ זיכ צעדונערט!

דאָס איז אראָפגעפאלנ א שטיינ פונ הימל... ער האָט זיכ טיפ איינגעגראָבנ אינ דער ערד אונ אפ גאנצע קילאָ־מעטערס ארומ זיכ אומגעוואָרפנ בוימער, סטויפעס, אויס־געבראָכנ שויבנ אינ די פענצטער, אראָפגעריסנ דעכער...

אונ אָט, פונקט ווי מע וואָלט צעשיט זאלצ, ווייסט זיכ אפנ הימל דער מילכוועג. וואָס איז דאָס פאר א וועג? ווער אונ ווי אזוי האָט אימ אזוי העל באלויכטנ?

עס בלינצלענ די שטערנ, זיי ווינקענ זיכ פריילעכ איבער אונ איבערנ גאנצנ הימלישנ הייכ שווימט זיכ רויִק א פולע לעוואָנע.

וואָס איז דאָס אלצ? וואָס שטעלנ מיט זיכ פאָר די שטערנ, די זונ, די לעוואָנע, די עקיקע באשעפעניש אונ דאָס אלצ, וואָס מע קאָנ זענ אפנ הימל? פונ דעמדאָזיקנ ביכעלע וועט איר זיכ דאָס דערוויסנ.

אוורעמל בויט עפעס

אוורעמל האָט היינט א פרייענ טאָג אונ גלייכ פונ אינ־דערפרי האָט ער עפעס גענומענ מייסטערעווענ. ער האָט ארויסגעשלעפט פונ הינטערנ בעט א טרויב

פון דער וואסערלייטונג עפשער פון א מעטער די לענג, ער האָט גענומען א צוועגל, א האַמער, פארשיידענע צוועקלעך און נאָך אייניקע אינסטרומענטן און זיך גענו־מען ארבעטן בא דער טרויב.

די מוטער האָט אלע מאָל א נייגעריקע געוואָרפן א קוק פון דער קיך.

— וואָס מאכסטו עס, זון מיינער, שטעלסט א נייעם קוימען?

— אָ, אָ, נאָך א מין קוימען. ער וועט דערלאנגען ביזן סאמע הימל, — האָט זיך אורעמל צעלאכט.

— וואלסט בעסער אָפגערוט, א גאַנצע וואָך האָרעוועסטו — האָט אים די מוטער געזיצעט.

— דאָס רו איך טאקע אָפּ, — האָט אורעמל פריילעך אָפגעענטפערט און זיך א וויש געטאָן דעם שווייס פונעם פּאָנעם.

ער האָט פּאָרזיכטיק ארויסגענומען פון א קעסטעלע א שטיקל גלאָז פארפּאקט אין פּאַפּיר און א קליין דינ טרייבעלע. לאנג זיך געפּאָרעט מיט זיי, אריינשטעלנדיק זיי אין דער טרויב פון וואסערלייטונג, לאַנג צוגעמאָסטן, צוגעדרייט און צוגעפּאסט.

אפּן שוועל האָט זיך באוויזן דער פּאָטער.

— אָט אזוי רוסטו אָפּ? — מיסטאָמע שוין עפּעס א פריי־שע ארבעט פארן קעמערל.

— ניין. פאר זיך... איך פארגרעסער מיינע אויגן.

— וואָס?, — האָט דער פּאָטער נישט פארשטאנען.

— איך פארבעסער מיין ריע, איך זאָל קאָנען זען, וואָס עס טוט זיך אין סאמע הימל.

— א רעכטס שטיקל ארבעט.—האָט דער פאָטער נישט פֿאַר־שטאַנען און ער איז אוועק זיך אָפּוואַשן נאָך דער אַר־בעט.

אורעמל קוקט אין הימל

— פאַרטיק!—האָט אורעמל אַ געשריי געטאָן, אַז אַלע האָבן זיך אויש דערשראָקן און אַרײַנגעלאָפן זען, וואָס איז מיט אים אַזעלכעס.

נאָר מיט אורעמלען האָט גאָרנישט געטראָפן. ער איז געשטאַנען אַ שײַנענדיקער, אַ פֿרײלעכער און אַלעמען אָנגעזאָגט אַ בשורה.

— הײַנט בײַנאַכט וועלן מיר מאַכן אַ רײַזע איבערן הימל.

אין אָוונט, אַז ס'איז געוואָרן טונקל, האָבן זיך צו אור־רעמלען אין שטוב אַרײַנ: אָנגעהויבן אַרײַנשיטן בעוורע.

— נו, פּאַרטיק?

— געמאַכט?

— זיך אײַנגעגעבן?

— מע וועט טאַקע קענען קוקן אין הימל?

— נאָך א'מין קוקן. אָט שטייט ער, דער אַפּאַראַט. ס'איז אַרײַנגעקומען דער פֿאָטער.

— וואָס האָסטו פֿאַרט אַזעלכעס געמאַכט, זון מײַנער?

— אַן אַפּאַראַט צו קוקן אין הימל.

— אין הימל? און מע וועט טאַקע עפּעס זען אויך?— האָט דער פֿאָטער געפֿרעגט מיט אומצוטרוי.

— קוק אַרײַן, וועסטו זען.

אוורעמל האָט אוועקגעשטעלט די טרויב אפ א דרײפוס
און האָט אים אָנגעשטעלט אפ דער לעוואנע.
אלע האָבן אײנגעהאלטן דעם אָטעם.
— אוי! — האָט אוורעמל פלוצים אויסגעשריען, — וואָס
איך האָב געזעען!

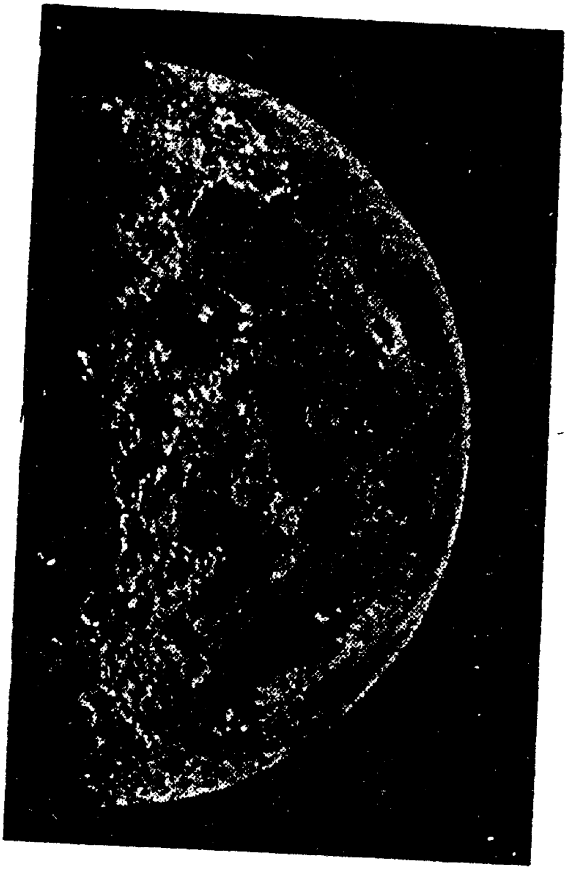

אַפן געמעל האָבן מיר א פאָטאָגראַפיע פון דער לעוואַנע אין דער ערשטער פאַזע. די זון שײַנט פון דער רעכטער זײַט. עס זעען זיך גרויסע טונקעלע פלעקן — דאָרט זײַנען אַמאָל געווען יאַמען. ניט קײַן גרויסע קײַלעכיקע גריבעלעך — דאָס זײַנען װולקאַן־קראַטערס.

— לאָז אונדז איך זען, — האָבן זיך אלע סאָמיוגיסטן
א לאָז געטאָן צום טעלעסקאָפּ.
— לאָזט פריער דעם טאטן א קוק טאָן.
דער פּאָטער האָט אביסל פארשעמט ארײַנגעקוקט אין
דער טרויב און גלײַך אוועקגענומען דעם קאָפּ.
— אז מע הויבט גאָרנישט אָן צו זעען.
— קוק זשע ניט מיט בײדע אויגן. פארזשמורע דאָס
לינקע אויג און פּרוּוו נאָך א מאָל, האָט אווּרעמל אים
פאָרגעלײגט. און אלײן גענומען עפּעס ווידער צופּאַסן.
— אָט, איצט זע איך, — האָט זיך דער פּאָטער אָנגערופן —
וואָס איז עס אזעלכעס, עפּעס א מין מאַרדע מיט הוילע
פּאָקן...
— אָט דאָס איז די מאַקע, די לעוואָנע, — האָט זיך אָפּ־
גערופן א קאָמיוגיסט.
— די לעוואָנע? — האָט דער פּאָטער איבערגעפרעגט,
ניט אָפּרײַסנדיק זיך פון דער טרויב — פארוואָס זשע איז
זי אזוי ניט גלײַך?
— ווײַל אזא איז זי טאַקע אין דער עמעסן — האָט גע־
ענטפערט דערזעלביקער קאָמיוגיסט.
דער פּאָטער האָט אוועקגענומען די אויגן פון דער
טרויב און האָט א קוק געטאָן צו דער לעוואָנע.
— פארוואָס זעט זי איצט אויס אנדערש?
— ווײַל דער טעלעסקאָפּ האָט זי צו אונדז דערנעענ־
טערט.

ארבעטער באטראכטן דעם הימל

אפּ מאַרגן, אז אווּרעמלס פּאָטער האָט דערצײלט בא
זיך אפּן לעדער־זאוואָד, אז זײַן זון האָט צוגעטראַכט אזא

מאשינקע, וואָס מע קאָנ זענ אלצ, וואָס אפנ הימל טוט זיכ, האָבנ די ארבעטער נישט געוואָלט גלויבנ.

— יאָסל, דו רעדסט נארישקייטנ!..

אינ אָוונט זײַנענ זיי פונדעסטוועגנ אלע געקומענ צולויפנ.

— זי זעט דאָכ אויס אינגאַנצנ, ווי אונדזער ערד — האָט זיכ אנגערופנ דער ערשטער ארבעטער, וואָס האָט ארײַנגעקוקט אינ טרויב.

— ריכטיק, ווי די ערד. אונ ווי זי וואָלט נאָכ דערצו זײַנ צעגראָבנ מיט גריי־בער.

— אונ אָט די מאַשינ האָט דאָס אוורעמל אויסגע־טראַכט?

— ניט אויסגע־טראַכט, נאָר פּאָשעט געמאַכט — האָט זיכ אוורעמל אָפּגערופנ. אָפּ דער וועלט זײַנענ פאַראַנ אסאכ אַזעל־כע מאַשינעס, אונ ניט נאָר אַזעלכע, נאָר אַסאַכ, אַסאַכ גרע־סערע, ווי, א שטיי־גער, ווי א...— ער

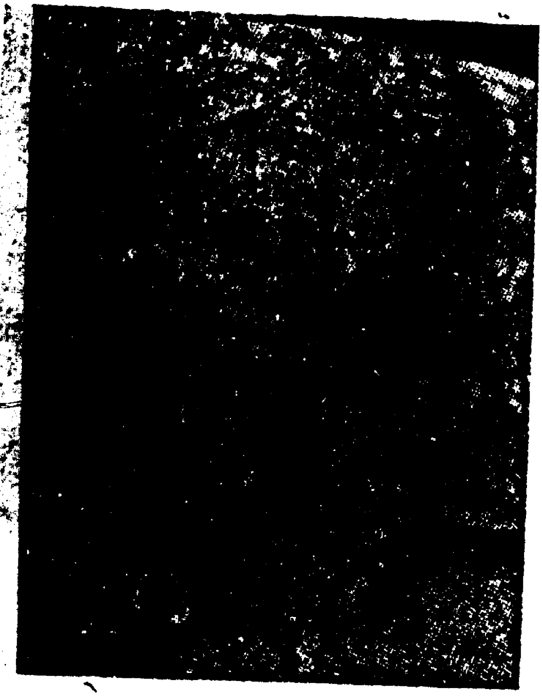

בערג אַפ דער לעוואָנע, די זונ שײַנט פונ דער רעכטער זײַט. אָפנ געמעל זעט זיכ גוט דער שאָטנ פונ די בערג אונ פונ די קראַטערס פונ דער לינקער זײַט.

אָנע - אויבערפלעכ.) קיין לעבן איז דאָרטן ניטאָ. ווען מיר וואָלטן וווינען אם

אָנע, חאָלט אינדזער ערד אויסגעזען אַפֿן הימל אַזוי, ווי איר זעט דאָס אַפֿן בילדל,

האָט געזוכט עפּעס אַ פאַרגלייכ און פאַרענדיקט — ווי א האַלבער קוימענ פונ לעדער־זאַוואָד.

— הייסט עס, אַז די לעוואָנע איז דיזעלביקע ערד, וואָס אונדזער וועלט?

— דיזעלביקע ערד.

— אינ די כפאַריט שטייט דאָכ אָבער געשריבנ, אַז גאָט האָט באַשאַפנ די לעוואָנע — האָט זיכ אָפּגערופנ איינער אַנ עלטערער אַרבעטער.

— לאָזט שוינ אָפּ מיט אייערע באָבע־מייסעס — האָט זיכ אָנגערופנ מישקע לאָמיגיסט, איינער פונ די אַנטוויקלטסטע יאַטנ. — זעצט זיכ אַוועק וועל איכ אייכ דערציילנ, וואָס איז אַזוינס די לעוואָנע?

וואָס איז אַזוינס די לעוואָנע?

— איר האָט ערשט געקוקט דורכ דער טרויב און געזענ, אַז די לעוואָנע איז נישט קיינ פייערדיקע און ניט קיינ גאָלדענע, ווי עס ווייזט זיכ אונדז אויס, נאָר אַ גאַנצ געוויינלעכע, אַזוי ווי אונדזער ערד.

— פאַרוואָס זשע לייכט זי?

— עס הייבט זיכ נישט אָנ, זי לייכט ניט. די לעוואָנע קענ ניט לייכטנ. זי איז אַזאַ שוואַרצע. ווי אונדזער ערד. איר האָט דאָכ אָפּ איר געזענ טונקעלע פלעקנ, איר האָט דאָכ אָפּ איר געזענ א לאַנגנ און טונקעלנ שאָטנ פונ די בערג.

— אַמאָל, שוינ גאַנצ לאַנג, מיט מיליאָנעס יאָרנ צוריק האָט די לעוואָנע נאָכ געברענט, ווי די זונ. איצט איז זי פאַרלאָשנ, אָפּגעקילט און געוואָרנ האַרטע ערד. און לייכטנ לייכט זי דערפאַר, וואָס אָפּ איר שיינט די זונ. חענ

מיר וואָלטן געווינט אַפּ דער לעוואָנע, וואָלט אונדזער ערד אויך געלויכטן, ווי די לעוואָנע, זי וואָלט אָבער גע־ווען אַסאַך גרעסער.

— און די לעוואָנע איז א גרויסע?

— ניין. אין איר אומפאַנג איז זי 50 מאָל קלענער פון אונדזער ערד און איר אויבערפלאַך — אין 14 מאָל קלענער ווי די ערד. אז מע זאָל זי דורכלעכערן דורך און דורך וואָלט מען דע־רופ געדאַרפט האָבן א שפּילקע סאַכאקל פון 3482 קילאָמעטער די לענג.

— אָ, אָ! ס'איז דאָס עמע־סע שפּילקעלע.

— דאָס איז גאָרניט אזאַ סאַך. אַפּ דורכצושטעכן די ערד וואָלט מען געדאַרפט האָבן א שפּילקע פון 12732 קילאָמעטער, — האָט מישקע געענטפערט.

— און די לעוואָנע איז עפּעס ווייט פון דער ערד?

— ניין, ניט שטאַרק ווייט. אינגאַנצן 380 טויזנט קי־לאָמעטער. ווען מע שיקט אויס מיט א האַרמאַט, וואָלט

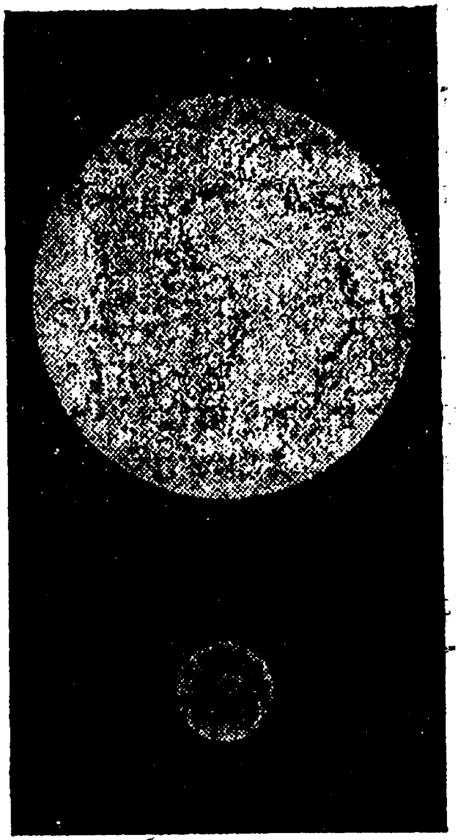

אפן דאָזיקן געמעל איז פאַרגליכן די ערד און די לעוואָנע, ווי איר זעט, איז די ערד אַסאַך גרעסער פאַר דער לעוואָנע.

די קויל אהינגעפֿלויגן איז 90 שעה; אן אעראפלאן, וואס מאכט איצט 400 קילאמעטער פאר א שעה, וואלט אהין אנגעקומען אין 40 טאג ארום; א שנעלצוג, וואס מאכט 100 קילאמעטער א שעה, וואלט געקומען אין 160 טאג. מיר וואלטן אפילע צופוס אויך דערגאנגען.

ווען מע זאל מאכן 5 קילאמעטער א שעה און מיר זאלן גיין אן אפרו טאג און נאכט, וואלטן מיר אהין אנגעקומען אין 9 יאר ארום.

— און מענטשן זיינען דארט פאראן?

— ניטא דארט קיין מענטשן. דארטן איז ניטא לאכלוטן גארניט. ניט קיין וואסער, ניט קיין געוויקסן. אמאל איז עפשער געווען, און איצט איז דארט גארניט ניטא.

די לעוואנע געפינט זיך שטענדיק מיט איין זייט צו דער ערד. וואס איז דארט פון דער צווייטער זייט, ווי אזוי זעט זי דארטן אויס — ווייסט קיינער נישט. דאס וועלן מיר

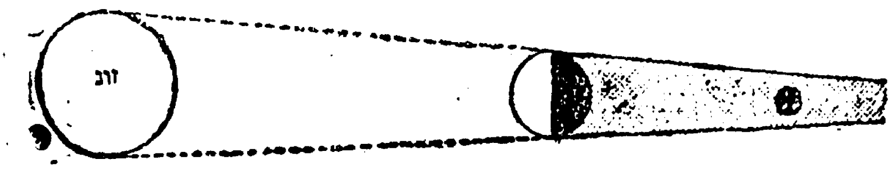

אפן דאזיקן געמעל איז באוויזן די פארטונקעלונג פון דער לעוואנע (ליקוי־לעוואנע). דער שאטן פון דער ערד פאלט אף דער לעוואנע, און מיר זעען זי ניט. דאס קומט פאר דעמאלט, ווען די ערד קומט אויס צווישן דער זון און דער לעוואנע.

שוין געווירע ווערן דעמאלט, ווען מענטשן וועלן פליען אף דער לעוואנע.

— פליען?..

— אַן סאַפּעק. מע טראַכט שוין איצט איבער אַזעלכע מאַשינעס צו פליען אַף דער לעוואָנע.

— און וואָס זיינען די גריבער מיט די בערג, וואָס מיר האָבן געזען דורך דער טרויב?

— געוויינלעכע בערג, פּונקט אַזוי ווי אַף דער ערד. און די גריבער הייסן קראַטערס. אָט ווי אַזוי דאָס איז געוואָרן: ווען די לעוואָנע איז נאָך געווען אַזאַ, ווי אונדזער ערד, האָבן אַף איר געפּלאַקערט ווולקאַנען. אָבער דאָס איז שוין געווען לאַנג. די ווולקאַנען זיינען שוין דאָרט לאַנג פאַרלאָשן, און דורך די טרויבן האָט איר געזען זייערע איבערשטע טיילן — די קראַטערס.

— און די זון?

— וועגן דער זון וועל איך אייך דערציילן מאָרגן. אַף היינט וועט זיין גענוג.

וואָס איז אַזוינס די זון

אַף מאָרגן איז מען זיך ווידער צונויפגעקומען צו יאָט־לען, ווי מע האָט זיך צונויפגערעדט, צו הערן וועגן דער זון.

— וועלן מיר היינט ריידן וועגן דער זון — האָט אָנגע־הויבן מישקע. קעדיי מיר זאָלן בעסער קאָנען באַטראַכטן די זון, לאָמיר זיך פאָרשטעלן, אַז מיר האָבן שוין אַזאַ מאַשינע, וואָס פליט צווישן די פּלאַנעטעס. אָט האָבן מיר זיך אַריינגעזעצט און מיר פליען.

— מיר וועלן נאָך לאַנג פליען? איך וויל שוין גיכער צו דער זון — האָט זיך ניט איינגעהאַלטן בערל, אַן על־טערער לעדערניק, וואָס האָט ליב אַריינצוואַרפן אַ װאָרט.

— דאָס וואונדערט, ווי גיך אונדזער מאַשינע וועט פליען: אַט הערט זיך צו מיט קאָפּ: די שיין, וואָס די זון שיקט אונדז, ווי די שיין פון די שטערן, ציט ביקראַל פון פייער לויפט זייער גיך. אין איין סעקונדע מאַכט זי דורך 300 טויזנט קילאָמעטער. ביז איר מאַכט דריי טריט, האָט שוין די שיין געמאַכט 300 טויזנט קילאָמעטער. ווען אונדזער מאַשינע זאָל קאָנען פליען אזוי גיך ווי די זון־ליכט וואָלטן מיר פאַר איינער מיט א פערטל סעקונדע געווען אָפּ דער לעוואַנע.

— אָ, ווי גיך האָבן זיך אלע פאַרוואונדערט.

— און צו דער זון?

— צו דער זון וואָלטן מיר אָפּ אַזאַ מאַשינע געפלויגן אַכט מיט אַ האַלבער מינוט, ווארום צו דער זון איז א מעהאַלעך פון הונדערט פופציק מיליאָן קילאָמעטער.

— ווייטלעך. נאָך ווייטער, ווי צו אונדזער שוך־פּאָבריק — האָט בערל אריינגעשטעלט א וויץ.

— ניט שטאַרק נאָענט — האָט זיך מישקע אויך צעשמייכלט. צופוס וועסטו שוין דאָ ניט דערגיין, ווארום מיט דער באַן, וואָס מאַכט 100 קילאָמעטער אין אַ שאָ, וואָלט מען געדאַרפט פאָרן...

— מיסטאמע א גאַנץ יאָר, — האָט איינער פאַרכאַפּט.

— אביסילע מער, ניט איין יאָר, נאָר 190 יאָר.

— הונדערט ניינציק יאָר!? האָבן זיך אלע געוואונדערט.

— יאָ, יאָ. מיט אונדזער מאַשינע וואָלטן מיר צוגעפלויגן פאַר אַכט מיט האַלבער מינוט, נאָר כאַפּט ניט. נאָענט צוקומען קען מען ניט, ווייל אונדזער מאַשינע וואָלט

צעשמאָלצנ געווארנ; אָפּ דער זונ איז א טעמפּעראַטור פונ 6 טויזנט גראד.

— ווי אזוי זיינענ עס מענטשנ געווירע געווארנ? — האָט שוינ יאָסל ניט אויסגעהאַלטנ.

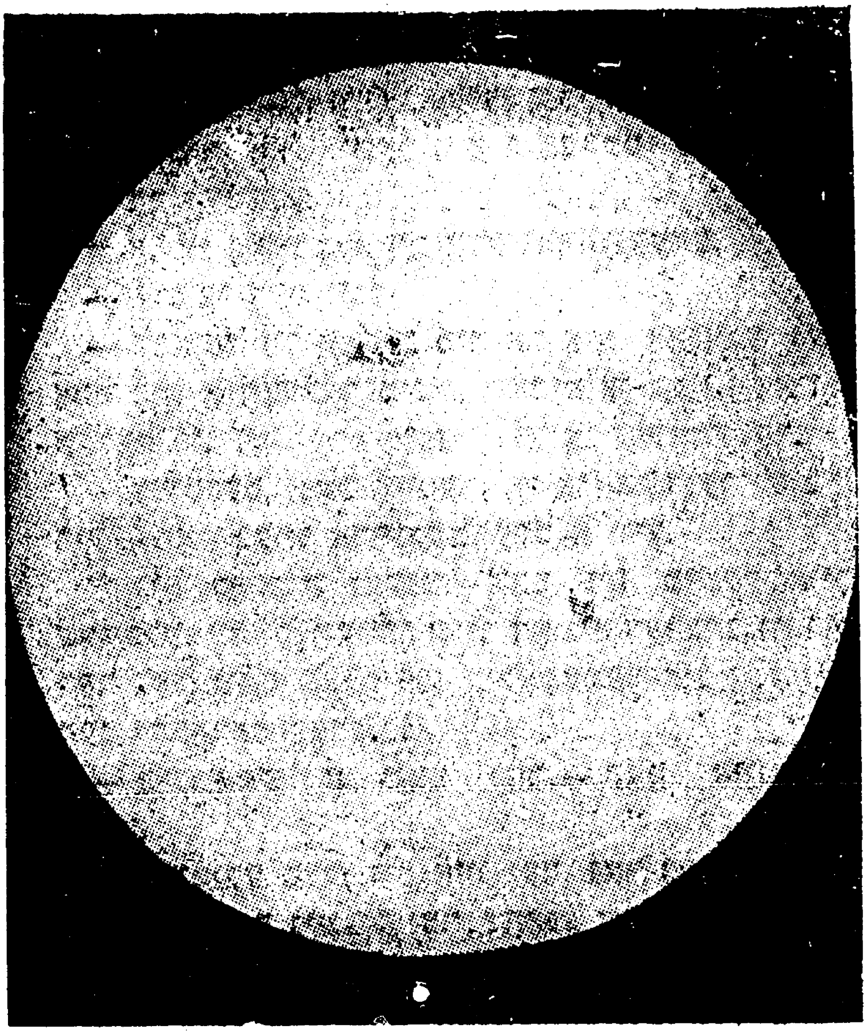

אפנ דאָזיקנ בעמעל איז פארגליכנ די זונ מיט דער ערד. אינ פאָרגלייכ מיט דער זונ זעט די ערד אויס ווי א קליינ פינטעלע.

— עס איז פאַראַן אַזאַ אַפּאַראַט, וואָס מעסט אויס.

פאַר די געלערנטע איז עס שוין איצט פון די גרינגע זאַכן. די זון איז אין א מיליאָן מיט 200 טויזנט מאָל גרע־סער פון אונדזער ערד. אָט דאָס שפּילקעלע, וואָס אָפּ דורכצושטעכן די לעוואָנע דאַרף עס האָלטן 3482 קילאָ־מעטער און אָפּ דורכצושטעכן די ערד — 12 טויזנט מיט א סמיטשיק, וואָלט פאַר דער זון געדאַרפט האָלטן אַ מי־ליאָן מיט 400 טויזנט קילאָמעטער. אָט ווי גרויס די זון איז.

— אוי, אוי! — האָבן זיך אַלע געכאַפּט פאַר די קעפּ — דער קאָפּ פאַרדרייט זיך אַזש.

— עס הויבט זיך גאַרנישט אָן, די ספּאָרים שרייבן, אַז אונדזער ערד איז די מיט פון דער וועלט און די זון איז באַשאַפן געוואָרן נאָר צוליב דער ערד — האָט ווידער זיך אַריינגעמישט דער עלטערער אַרבעטער.

מישקע האָט זיך גאָרניט אָפּגערופן און ווייטער גע־רעדט:

— די זון שיינט ניט נאָר אָפּ אונדזער ערד, זי שיינט אַרום זיך ווי א גרויסער, גרויסער עלעקטרישער לאָמפּ, זי שיקט פון זיך אַרום און אַרום אַזויפיל פייער, אַז מע קאָן דערמיט אָנוואַרעמען צוויי ביליאָן אַזעלכע וועלטן ווי אונדזערע. און א ביליאָן איז טויזנט מיליאָן.

— און וואָס איז אַזעלכעס די זון? איך אַזאַ מין ערד?

— יאָ, די זון איז אויך אַן ערד. אָבער ניט אינגאַנצן אַזאַ ווי אונדזערע. אָפּ דער זון איז פאַראַן אייזן, קופּער; וואַסערשטאָף, קוועקזילבער און קאַלצי... עס זיינען פאַ־ראַן די אַלע שטאָפן, וואָס אָפּ דער ערד, נאָר זיי געפינען

זיך אלע אין א גאַז־צושטאַנד, ווייל דאָרט איז דאָך א גרויסע היץ — 6 טויזנט גראַד.

— און גאָלד איז אויך פאַראַן?

— גאָלד, פּלאַטין, נאָר אלץ אין אַ גאַז־צושטאַנד. די זון פלאַקערט, זידט, עס קומען דאָרטן פאָר אזעלכע שטורעמס, וואָס מע קען זיך גאָרניט פאָרשטעלן. אז עס הויבט זיך דאָרט אָן א שטורעם, וואַרפט עס ארויס גאַזן אָף מיליאָנען מעטער די הייך. אינמיטן איז די זון געדיכט, ווייל די גאַזן דריקן אַראָפּ און אויבן איז זי שיטער, דעריבער קען מען צו דער זון נישט צוקומען, ווייל מיר מיט אונדזער מאַשינע וואָלט זיך אויך פארוואַנדלט אין דאַמף. עפשער וועלן מיר דערווייל פליען צו די שטערן?

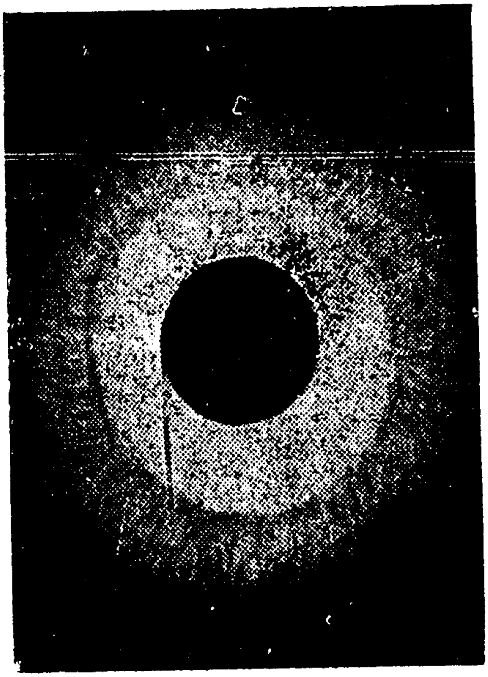

די זון־קרוין. בעייס א פאָרטונקעלונג פון דער זון (ליקע־כאַמע) זעט זיך אַרום איר א שיין, וואָס ווערט אָנגערופן זון־קרוין. דיזאָזיקע שיין זעט זיך אָפּ מיליאָנען קילאָמעטער פון דער זון.

— סטאָפּ! — האט זיך אָפּגערופן בערל. לאָמיר נאָך אביסעלע שטיין בא דער זון. זאָג מיר, איך בעט דיך, וואָס וועט זיין מיט דער זון? זי גיט פון זיך ארויס אַזויפיל

היץ, אַז זי קען בלײַבן א פֿאַרמאַטערטע. זי קאָן דאָך זיך נאָך כאַלילע אָפּקילן — ניט אַזוי?

— עמעס, שיר ניט פֿ׳זרגעסן. די זון שיקט אונדז יעדע מינוט דורך אירע הײסע שטראַלן צוויי הונדערט פֿופֿציק מיליאָן טאָן פֿון איר וואָג. יעדער מינוט דאַרף מען שוין האָבן אַ שפּילקעלע קלענער אָפּ 150 מעטער.

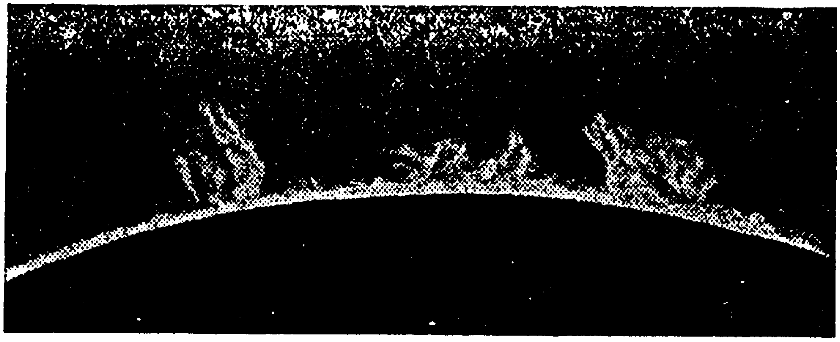

אױף דער זון קומען פֿאָר אַזעלכע גרויסע שטורעמס, וואָס וואַרפֿן אַרויס זײַלן פֿײַער אויף הונדערטער טויזנטער קילאָמעטער. אויבן געמעל איז געבראַכט א פֿאָטאָגראַפֿיע פֿון אַזעלכע זײַלן בעת דער זון־פֿאַרטונקלונג.

— האַלט די זון אין איין קלענער ווערן?

— פֿאַרשטייט זיך, נאָר שטאַרק זיך שרעקן דאַרף מען ניט. מיר וועלן שטאַרבן און אונדזערע קינדס־קינדס־קינדס־קינדער וועלן שטאַרבן, די וועלט וועט אומקומען און די זון וועט נאָך אַלץ זײַן. עס וועלן דורכגיין מי־ליאַרדן יאָרן ביז זי וועט אָפּגעקילט ווערן און אופֿהערן לײַכטן, ווי אונדזער ערד.

די זון שטייט ניט אויף איין אָרט. זי דרייט זיך אום אַרום זיך, ווי אַ דריידל, אין 25 טאָג. כוצדעם פֿליט זי אין אַל־וועלט צו 19 קילאָמעטער אין א סעקונדע.

— מ׳שטיינס געזאָגט, וואָס פֿאַר אַ מאַמאָשעס אונדזער

דער אנהויב פון פארטונקעלונג 1 אזייגער 12 מ.

אויסזען פון דער זון 01 אזייגער 20 מ.

אויסזען פון זון 01 אזייגער 42 מ.

אויסזען פון דער זון 02 אזייגער 7 מ.

די זון - קרוין בעת דער פולער זון - פארטונקעלונג
02 אזייגער 19 מ.

אויסזען פון דער זון 02 אזייגער 57 מ.

אויסזען פון דער זון 03 אזייגער 6 מ.

אויסזען פון דער זון 03 אזייגער 23 מ.

דא איז אנגעצייכנט דער ביסלעכווייזדיקער גאנג פון דער זון - פארטונקעלונג. די לעוואנע הויבט אן פארשטעלן די זון פון דער רעכטער זייט פונונטן און צוביסלעך פארשטעלט זי מיט זיך די גאנצע זון. די זון - פארטונקעלונג געדויערט 2 שעה מיט 11 מינוט. כאטש די לעוואנע איז אסאך קלענער פון דער זון, אבער זי איז אסאך נעענטער צו אונדז, דעריבער פארשטעלט זי די זון.

ערד האָט שוין קעגן דער זון — האָט זיך אָנגערופן דער עלטער לעדערניק.

— אזוי ווי א קליין פינטעלע. און נאָך א טשיקאַווע זאַך. ווען מיר געפינען זיך אף דער לעוואָנע, וואָלטן מיר געווען זייער גרינג אין דער וואָג: אין 6 מאָל גרינגער, ווי אף דער ערד. דאָס הייסט, אז איך גיב דאָ א שפרונג אף א מעטער, וואָלט איך אף דער לעוואָנע א שפרונג געטאָן אף 6 מעטער. איך וואָלט אריבערגעשפרונגען איבערן דעם הייזל.

— אָ, אָז דער עמעסער שפרונג. און אף דער זון וואָלסטו מיסטאָמע אריבערגעשפרונגען אונדזער פאַבריק־קוימען — האָט בערל ווידער אריינגעשטעלט א וויץ.

— וואָסטו א טאָעס. אף דער זון וואָלסטו געוווּיגן נישט 4 פוד, נאָר 108 פוד. אז ניט נאָר שפרונגען, נאָר גיין וואָלט איר אויך געווען שווער, ווארום יעדער פוס וואָלט געוווּיגן אַמווייניקסטנס 20 פוד.

— און שווער צו מאכן א טראָט — האָט זיך אָפּגערופן א יאָט פון א ווינקל. לאָמיר שוין בעסער א פּלי טאָן צו די שטערן.

— ניט הייַנט. צו די שטערן וועלן מיר שוין פליען מאָרגן. ס׳איז שוין שפּעט און 6 אינדערפרי דאַרף מען זיין בא דער ארבעט.

א שמועס וועגן די שטערן

אף צומאָרגנס זיינען זיך אלע צונויפגעקומען אין דער באַשטימטער צייט. באַם טיש איז געזעסן א פרעמדער מענטש. מישקע האָט אים פאָרגעשטעלט: אָט דאָס איז א

לערער פון נאַטורוויסנשאַפט. ער וועט אונדז היינט דער־ציילן וועגן די שטערן.

דער לערער האָט אָנגעהויבן:

— אַז איר קוקט אויפן הימל, זעט איר אַסאַך שטערן. מע קען זיי אַפילו איבערציילן. מיטן בלויזן אויג קאָן מען אויף אונדזער העלפט הימל אָנציילן באַ 2 טויזנט שטערן. און ווער עס האָט אַ גוטע ריע, קאָן אַפילו אָנ־ציילן גאַנצע 3 טויזנט. פון דער צווייטער זייט ערד, וווּ עס איז איצט טאָג, קאָן מען אויך אָנציילן 3 טויזנט. האָבן מיר שוין 6 טויזנט שטערן.

אַלע האָבן פאַריסן די קעפּ אין דער הויך און אָנגע־הויבן ציילן.

דער לערער האָט זיי איבערגעריסן:

— ציילן וועלן מיר שוין אַ צווייט מאָל. איצט הערט ווייטער: ניט אַלע שטערן זיינען גלייך: פאַראַן גרעסערע, וואָס לייכטן העלער, און קלענערע, וואָס מע זעט זיי קוים. די אַסטראָנאָמען האָבן דעריבער איינגעטיילט די שטערן אין מאַדרייגעס. די ליכטיקסטע שטערנס פאַרעכענען זיי צו דער ערשטער מאַדרייגע, די שטערן, וואָס לייכטן אַביסל טונקעלער — צו דער צווייטער מאַדרייגע, און אַזוי ווייטער.

— אַזוי ווי קאָמוניסטן, קאָמיוגיסטן און פּיאָנערן — האָט זיך אָנגערופן אורעמלס ברידערל, דער פּיאָנער.

— זאָל זיין אַזוי, — האָט דער לערער אַ שמייכל געטאָן.

— שטערן פון דער ערשטער מאַדרייגע איז פאַראַן זייער ווייניק — אינגאַנצן 19, פון דער צווייטער מאַדריי־גע — 59, פון דער דריטער מאַדרייגע — 182. שטערן פון

דער 14־טער מאָדרייגע — איז שוינ פאראנ 27 מיליאָנ, פונ דער 16־טער מאדרייגע — 57 מיליאָנ אונ פונ דער 19־טער מאָדרייגע גאָנצע צוויי מיליאַרד.

— היפשלעכ, — האָבנ זיכ געוווּנדערט די צוהערער.

— גאנצ היפש, — האָט דער לערער ווייטער גערעדט. — וועלנ מיר זיכ אָ לאָז טאָנ צו דעם נאָענטסטנ שטערנ.

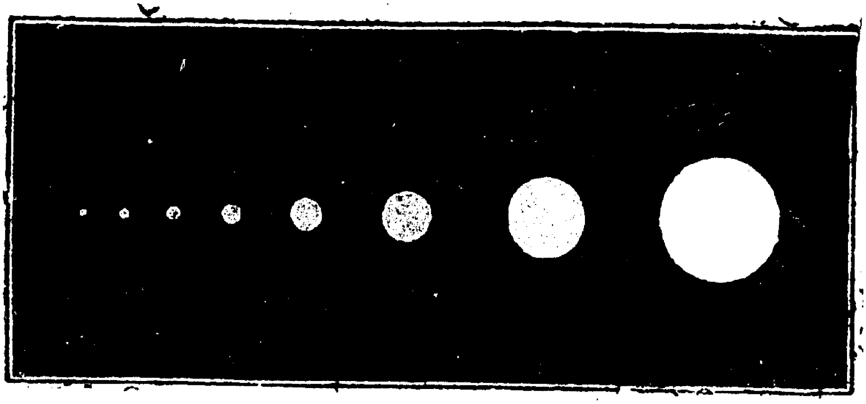

אפנ נאָזיקנ געמעל איז באוויזנ די שיינ פונ די שטערנ פונעם ערשטנ ראנג ביזנ אכטנ. ווי איר זעט, שיינענ די שטערנ פונ ערשטנ ראנג קלאָר, אונ פונ אכטנ — קוים צו באַ־ערקנ, מיט אַ פּאָשעטנ אויג קאָנ מענ זיי ניט זענ.

דער נאָענטסטער שטערנ געפינט זיכ אפ א מעהאָלעכ פונ 45 טריליאָנ קילאָמעטער. אונ א טריליאָנ האָט 1000 בי־ליאָנ אונ א ביליאָנ, ווי איר ווייסט שוינ, האָט 1000 מי־ליאָנ. קעדיי איר זאָלט פארשטיינ, ווי ווייט דאָס איז, וועל איכ אייכ ברענגענ א ביישפּיל. מיט דער פלי־מאשינ, וואָס מאכט אינ א סעקונדע 300 טויזנט קילאָמעטער, זיי־נענ מיר געפלויגנ צו דער זונ אכט מינוט מיט א האלבער מי־נוט, אונ צומ נאָענטסטנ שטערנ דארפ מענ מיט אזא פלי־מאשינע פליענ פיר מיט א האלבנ יאָר.

— דער קאָפּ פֿאַרדרייט זיך אַזש — האָט זיך אָפּגערופֿן אַן אַרבעטער.

— עמעס, דער קאָפּ קען זיך טאַקע פֿאַרדרייען, אָבער בײַ די אַסטראָנאָמען דרייט זיך נישט דער קאָפּ. דאָס איז נאָר דער נאָענטסטער שטערן. און אָט... איר זעט אָט דעם שטערן, ער הייסט פּאָליאַר־שטערן. אָט איז ער, דאַכט זיך, קימאַט איבער אונדזער קאָפּ, דאַרף מען צו אים פֿליען 40 יאָר. צו די שטערן פֿון דער 14־טער מאַדרייגע דאַרף מען פֿליט 2300 יאָר און עס זײַנען פֿאַראַן שטערן, וואָס געפֿינען זיך פֿון אונדז אַזוי ווײַט, אַז מע דאַרף צו זיי פֿליען מיליאָנען יאָרן.

— נישקאָשע פֿון אַ וועלטל.

— שווער צו גלייבן.

— און דאָך איז עס עמעס. מיר קענען זיך גאָרנישט פֿאָרשטעלן, ווי ווײַט זיי זײַנען פֿון אונדז, פֿונדעסטוועגן, זעען מיר זיי, ווײַל זיי זײַנען זייער גרויס.

— גרעסער פֿאַר דער זון? — האָבן עטלעכע געפֿרעגט מיטאַמאָל.

— די זון איז קעגן זיי אַ שפּילעכל. עס זײַנען פֿאַראַן שטערן, וואָס דורכצושטעכן זיי דאַרף מען האָבן אַ שפּילקע, וואָס זאָל זײַן הונדערטער מיליאָנען קילאָמעטער די לענג. און צו דער זון דאַרף מען אינגאַנצן האָבן אַ שפּילקע פֿון אַ מיליאָן מיט 400 טויזנט קילאָמעטער.

אונדזער זון איז פּונקט אַזאַ שטערן, ווי אַלע איבעריקע, נאָר דערפֿאַר, וואָס זי איז נאָענט צו אונדז, זעט זי אויס אַזוי גרויס.

— נאָענט! 150 מיליאָן קילאָמעטער הייסט נאָענט? — האָט בערל זיך ניט געקאָנט איינהאלטן.

פאר די צווישנשטערנשע שטרעקעס איז 150 מיליאָן קילאָמעטער גאָרניט. געדענקט, אז צו דער זון זייט איר דערפלויגן פאר אכט מיט א האלבער מינוט, און צו די שטערן דארף מען פליען הונדערטער טויזנטער און אפילע מיליאָנען יאָרן.

— האלט מיך צו, ווארעם דער קאָפּ האלט עס ניט אויס — האָט יאָסל געשפּאָסט.

— און א היץ אף די שטערן — האָט דער לערער ווייטער גערעדט, — וואָס איר קענט זיך גאָרנישט פאָרשטעלן. עס זיינען פאראַן אזעלכע שטערן, וואָס די היץ דערגרייכט 20 טויזנט גראַד. ווען אָנשטאָט דער זון זאָל זיך געפינען דער שטערן קאַנאָפּוס, וואָלט ער צעשמאָלצן אונדזער ערד. די ערד וואָלט זיך דעמאָלט פארוואנדלט אין דאַמפּ און געלויכטן, ווי די זון.

שטערן, וואָס בייטן זייער ליכט

— עס זיינען נאָך פאראַן אפן הימל שטערן, וואָס בייטן זייער ליכט. מיר ווייסן פון אזעלכע 5 טויזנט שטערן. זיי לייכטן נישט שטענדיק גלייך. אָט לייכטן זיי העל, אָט טונקל. דערנאָך ווידעראַמאָל העל.

— פארוואָס טוען זיי עס אזוי?

— ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אז נעבן דידאָזיקע שטערן געפינען זיך אזעלכע טונקעלע הארטע באגלייטערס, ווי בא אונדז, אשטייגער, די לעוואָנע. זיי פארשטעלן מיט זיך דעם שטערן, ווי די לעוואָנע פארשטעלט די זון

בעייס א זונ־פינצטערניש (ליקעבאָמע). דעמאָלט לייכטנ די שטערנ טונקל.

— דאָס איז אזא מינ ליקע־שטערנ — האָט זיכ אָנגערופנ איינער פונ די צוהערער.

— ריכטיק. עס זיינענ אָבער נאָכ פאראנ שטערנ, וואָס ענדערנ זייער שיינ צוליב אנדערע סיבעס.

צי שטייענ די שטערנ אפ אנ אָרט

די אלע שטערנ, וואָס מיר ווייסנ פונ זיי, שטייענ ניט אפ איינ אָרט, נאָר זיי באַוועגנ זיכ. זיי פליִענ ערגעצ אינ

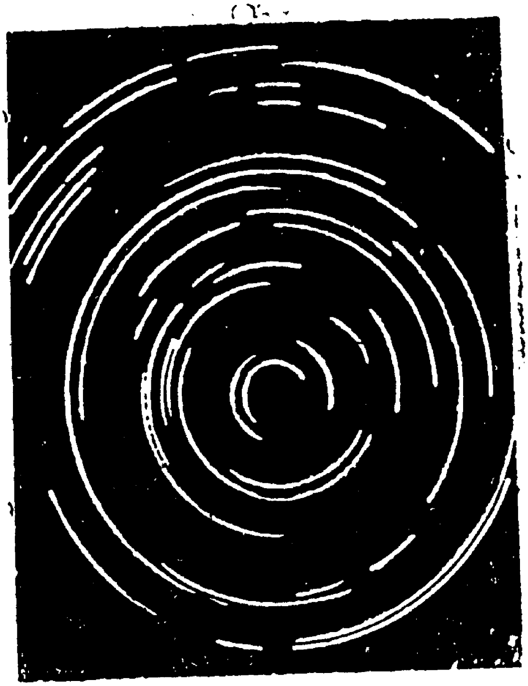

אויב מיר זאָלנ אָנשטעלנ אָפ די שטערנ א פאָטאָגראַפישנ אַפאַראַט אונ האַלטנ אים אַזוי א גאַנצנ מעסלעס, וועט פונ יעדנ שטערנ זיכ באַקומענ אַזאַ קײַלעכיקער שפור, ווי עס איז באַוויזנ אָפ דערדאָזיקער פאָטאָגראַפיע.

דער אומענדלעכקייט מיט א גוואלטיקער גיכקייט צו 30 און אנדערע צו 50 קילאָמעטער אין א סעקונדע. זיי פליען ניט אלע אין איין ריכטונג, נאָר אזוי ווי א שוואַכע רוי־פליגעלע.

— פארוואָס זשע זעען מיר עס ניט?

— ווייל ס'איז שטארק ווייט. אז א שטערן רוקט זיך איבער אפ מיליארדן קילאָמעטער קאָן מען עס באמערקן נאָר דורך א פארגרעסער־גלאָז. מיטן פּאָשעטן אויג וועט מען עס בעשומריפּן ניט זען.

— הייסט עס, אז דער הימל ענדערט זיך?

— פארשטייט זיך. אט זעט איר, אשטייגער, דעם „גרויסן בער" אָדער אנדערע שטערן. אין מיליאָנען יאָרן ארום וועלן זיי זיך ניט געפינען אין דערזעלביקער לאגע, וואָס איצט, ווייל זיי פליען נישט אין איין ריכטונג. א טייל פליען ארופ, א טייל צוריק. דער הימל וועט זיך ענדערן, די שטערן וועלן זיך ניט געפינען אפ דיזעלבע ערטער, ווי זיי געפינען זיך איצט.

דער מילך־וועג

— און וואָס איז אזוינס אט דער מילך־וועג? — האָט בערל פאריסן דעם קאָפּ צום הימל און אנגעוויזן אפן ווייסלעכן פאַס.

אלע האָבן פאריסן די קעפּ און באטראכט דעם מילך־וועג, וואָס האָט געלויכטן, און זיך געוויסט, ווי א ברייטער צעוואָרפענער פאס אפן טונקעלן הימל.

— דאָס זיינען אויך שטערן. מיליארדן שטערן... זיי זיינען אזוי ווייט פון אונדז און זיי זיינען אזוי פיל, אז

זייער שיינ גיסט זיכ צונויפ, אונ אונדז ווייזט זיכ אויס, אז דאָס איז א נעפּל, צי א רויכ... אינ א גרויסנ טעלעס־קאָפּ קאָנ מענ זענ יעדנ שטערנ באזונדער. נאָר אפּ היינט וועט זיינ גענוג.

— שוינ טאַקע גענוג אפּ היינט. עלע ניט, וועט גאָר דער קאָפּ שוינ ניט באנעמענ.

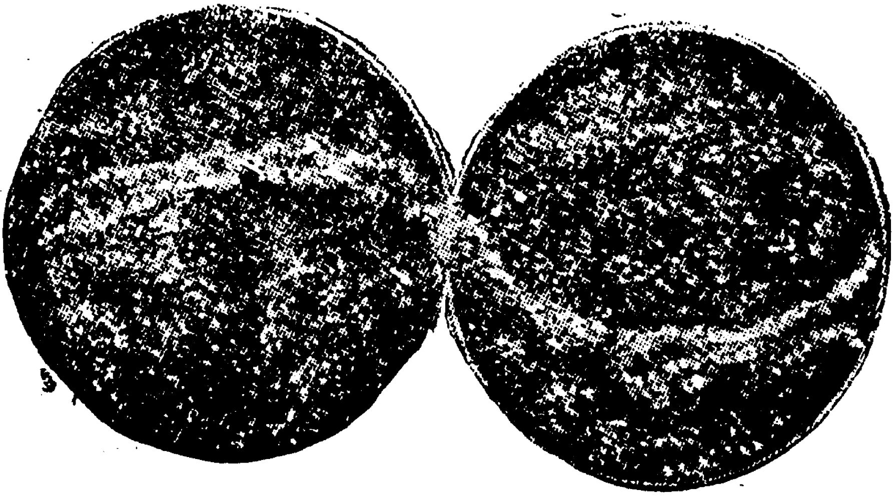

דאָרעמדיקער האלבקויל — צאָפנדיקער האלבקויל

דאָס איז א פאָטאָגראפיע פונעם מילכוועג: דאָס זיינענ זייער פיל מיליאַרדנ שטערנ. דורכ א גרויסנ טעלעסקאָפּ זעט מענ נאָכ מער שטערנ.

— וואָס עמעס, איז עמעס. בעסער אפּיסל אונ גוט, האָבנ אלע איינגעשטימט.

אלע זיינענ זיכ צעגאנגענ. נאָר אפנ וועג האָבנ זיי זיכ אלעמאָל ווי עפּעס דערמאָנט אונ געכאפּט א קוק אפנ רויִקנ הימל, וואָס האָט פאַר זיי ביסלעכווייז געעפנט זיינע אייביקע סודעס.

נעפלקייטנ

— זאָגט אונדז, כאווער לערער, איכ האָב געהערט, אז אפנ הימל איז פאַראַנ א מינ נעפלקייט. ס'איז עמעס?— האָט דעמ צווייטנ אָוונט געפרעגט בערל.

— פאַראַנ.

— וואָס זשע איז עס אזעלכעס?

דאָס איז די אנדראָמעדע - נעפלקייט. זי איז ניט ענלעכ אָפ יענער נעפלקייט, וואָס איר זעט אָפנ וויסטערדיקנ געמעל, אָבער אָפ איר קאָנ מענ אויכ באמערקנ, אז זי איז אָזוי ווי געקרייזלט. איבערמיט זעט זיכ גאָר א גרעסערער קנויל. ניט לאַנג האָבנ די געלערנטע איינגעפונענ, אז דידאָזיקע נעפלקייט באַטייט א צונויפזאַמלונג פונ אַסאַכ שטערנ.

— נעפלקייט רופט מענ די וויסנשאַפט אנ איסערגעוויינ-לעכ שיטערנ נעפל פונ קאלטע פיצינקעלעכ שטויבעלעכ אָדער גאַזנ, די שטויבעלעכ שטייענ אָפ איינע פונ די אַנ-

דערע אָוואדע אפ א גאנצנ קילאָמעטער. נאָר דערפאר, וואָס די נעפּלקייטנ זיינענ זייער גרויס, ווייזנ זיי זיכ אויס ווי איינ מאסע, ווי א געדיכ־טער נעפּל. לייכטנ לייכטנ אָבער נישט די שטויבעלעכ, נאר די עלעקטרע, וואָס געפינט זיכ צווישנ זיי. עס זיינענ פאַראַנ נעפּלקייטנ פונ פאַר־שיידענע פאָרמעס: קיילעכיקע אונ לענ־גלעכע, ס׳זיינענ אויכ פאראנ געקרייזלטע. אונ גרויס זיינענ זיי... ווי זאָל איכ איינ זאָגנ... עס זיינענ פאראנ

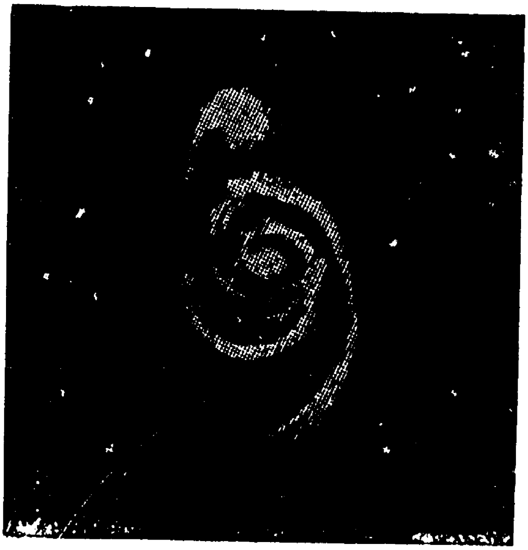

אפנ דאָזיקנ געמעל איז באַוויזנ א בעדרייטע פאָרמ פונ א נעפּלקייט. אזעלכע נעפּלקייטנ איז פאראַנ זייער אסאַך. אינדערמיט זעט זיכ אָנ א קלאָרער קנויל, וואָס אַרום אים דרייט זיכ די נעפּלקייט.

אזעלכע גרויסע, וואָס מיט אונדזער שינע דארפ מענ פליענ טויזנטער יאָרנ אפ ארומפליע. או׳ם זיי. אונ אזעלכע נעפּלקייטנ האָט מענ שוינ אנטדעקט הונדערטער טויזנטער. עס זיינענ אויכ פאראנ גאז־נעפּלקייטנ, וואָס זייערע שטאָפנ האָבנ זיכ פארוואנדלט אינ דאמפּ, ווי אפ דער זונ. עס זיינענ פאראנ אזעלכע, וואָס באַשטייענ פונ אסאַכ שטערנ, ווי אונדזער מילכ־וועג. זיי הייסנ שטערנ־הויפנס.

— די נעפּלקייטנ פליענ אויכ ערגעצ?

— זיי פליענ. ניטאָ אזעלכע, וואָס זאָלנ ניט פליענ. אונ

זיי פליען נאך גיכער, ווי די שטערן. מיר וועלן, אשטייגער, נעמען די אנדראמעדע-נעפּלקייט. זי באשטייט פון באזונדערע שטערן און זי פליט צו אונדז מיט א גיכקייט פון הונדערט קילאָמעטער אין א סעקונדע, אבער שרעקן זיך דארף מען ניט, ווייל זי געפינט זיך פון אונדז אף א מעהאלעך פון א מיליאָן ליכט-יאָרן. עס זיינען פאראן אזעלכע נעפּלקייטן, וואָס פליען טויזנטער קילאָמעטער אין א סעקונדע.

— שוין איינמאָל טעמפּן — האָט אויסגערופן בערל.

— עפשער זיינען דאָרטן אויך פאראן מענטשן?

— אין די נעפּלקייטן איז קיין מענטשן ניטא, ווייל זיי זיינען שטארק שיטער, נאָר ביכלאל אין וועלט-רוים איז זיכער פאראן ניט איינע אזא הארטע פלאנעטע, ווי אונדזער ערד, און אף איר, פארשטייט זיך, קענען שוין זיין מענטשן.

— און אפן מארס זיינען פאראן מענשטן?

— וועגן מענטשן ווייסט מען ניט. אבער וואסער איז פאראן.

— אז ס'איז פאראן וואסער, זיינען שוין עפשער פאראן פליגעלעך, צי יאשטשערקעס?

— מעגלעך. וועגן מארס וועלן מיר זיך אינגיכן דערוויסן. ער איז ניט ווייט פון אונדז.

פארוואס פאלן שטערן?

— גיכער, גיכער! קוקט, וואָס פארא שיינקייט. — האָט עמעצער פלוצים איבערגעשלאגן דעם לערער און געוויזן מיטן פינגער אין הימל.

א גאלדענער פאס האט דורכגעשניטן דעם הימל און האט אף א רעגע באלויכטן אלע געביידעס גאר ליכטיקער, ווי באטאָג.

— א מענטש איז געשטארבנ — האָט זיכ אפגערופנ בערל. כעוורע האָט זיכ צעלאכט.
— דאָס איז א מעטעאָריט — האָט דער לערער דערקלערט.
— אונ וואָס איז אזוינס א מעטעאָריט?

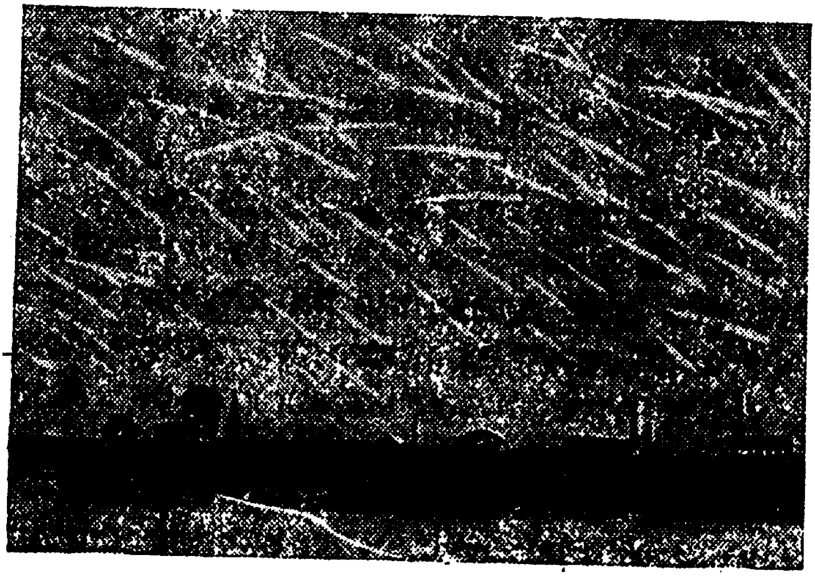

א שטערנ־רעגנ. דאָס איז געשענ אינ 187־טנ יאָר. דעמאָלט איז די ערד דורכגעגאַנ־
גענ דורכ א מענגע מעטעאָר־שטיינער, וואָס האָבנ זיכ, ווי א רעגנ, געשיט אָפ איר.

— איכ וועל אייכ באלד זאָגנ, נאָר הערט זיכ צו מיט קאָפ.
אינ וועלטרוימ פליענ אַנ א שיר קליינע שטיינדלעכ אונ שטויבעלעכ. די שטיינדלעכ אונ שטויבלעכ האָבנ זיכ באקומענ פונ די קאָמעטעס, וואָס זיינענ זיכ צוליב פארשיידענע סיבעס צעפאלנ אפ קלענערע טיילנ.
פליענדיק פאלנ זיי אראָפ אויכ אפ אונדזער ערד. זיי פאלנ אריינ אינ דער לופט, אונ רייבנ זיכ אינ איר, צינדנ זיי זיכ דערפונ אָנ. הייסע טיילעכלעכ שפאלטנ זיכ אָפ אונ בלייבנ פונ אונטנ. דעמאָלט זעענ מיר הינטער אזא מעטעאָריט א העלנ עק.

אָבער די שטיינדלעכ זיינען ניט קיין גרויסע און ווערנ גיכ פארלאָשנ. איר האָט נאר וואס געזען — איינס צוויי — און ניטאָ. עס טרעפט אויכ, אז עס פאלנ אראָפּ גרויסע שטיינער. זיי באַווייזנ נישט אינגאנצנ פארברענט צו ווערנ אינ דער לופטנ און דעמאָלט פאלנ זיי מיט א גיכקייט ביז 40 קילאָמעטער אינ א סעקונדע און שניידנ זיכ אריינ אינ דער ערד. דאָס זיינען עס די מעטעאָריטנ.

— און פונ וואָס באשטייענ זיי?

— פונ דיזעלבע שטאָפנ, וואָס געפינענ זיכ אפ דער ערד, אבער זיי האָבנ אינ זיכ מער אייזנ. די מעטעאָריטנ זיינען זייער א ווערטפולע זאכ פאר דער וויסנשאפט, און דעריבער דארפ יעדער, וואָס געפינט א מעטעאָריט גלייכ ווענדנ דעם מעלדנ. זיי פאלנ אלע טאָג.

— באטאג פאלנ זיי אויכ?

— וואָס דענ. באטאָג זעט מענ זיי נאר ניט, ווייל די זונ לייכט אווי העל, אז זי פארשטעלט די ליכט פונ די מעטעאריטנ

וואָס זיינען אזוינס די עקיקע באשעפענישנ

— און אָט די קאמעטעס מיט די עקנ, וואָס זיינען זיי פאר אנ אָנשיקעניש?

— דאָס איז אויכ א גאַנצ געוויינלעכע זאכ. זיי באַש-טייענ פונ דיזעלביקע טיילנ, ווי די, וואָס פאלנ אפ דער ערד. אָבער דאָס איז שוינ ניט איינ שטיינ, נאָר מיליאָנענ שטיינער. דידאָזיקע מיליאָנענ שטיינער זיינענ עס טאקע די קאָמעטע. [2]אָמעטעס זיינען פאראנ זייער אסאכ. זיי בלאָנקענ זיכ איבערנ הימל, ווי פארוואָרלאָזטע. אייניקע פונ זיי זיינען צוגעפלויגנ נאָענט צו דער זונ, און זיי

2. א שפּאַציר איבערנ הימל

פליִען איצט אַרום דער זון. מע קען זיי אָפּט זען, באַזונ־
דערס דורכן טעלעסקאָפּ.
— און דער עק?
— דער עק? — איך אַ גאַנץ פּאָשעטע זאַך. די קאָמעטע
פאַרלירט אָפּן וועג אירע טײלן און די זון־ליכט יאָגט
פון זיך די דאָזיקע טײלן אַוועק. אָט די קלײנינקע טײלע־
לעך, וואָס בלײבן פון דער קאָמעטע, לײכטן אינעם זונען־
שײַן און מיר זעען אַן עק. אַז די קאָמעטע איז ווײט פון
דער זון, זעט מען ניט קײן עק, און ווען זי איז נאָענט,
זעען מיר דעמאָלט אַ לאַנגן עק.
— און ס׳איז טאַקע עמעס, אַז דאָס איז אַ סימן, אַז עס
וועט געשען עפּעס אַן אומגליק?
— וואָס פאַר אַ סימן? — עס פליִען זיך שטײנער אי־
בערן הימל. זיי פליִען צו צו דער זון, ווערן זיי באַלויכטן,
אָט אַזוי ווי די לעוואָנע אונדזערע... וואָס זשע פאַר אַ
סימאָנים קאָנען דאָ זײַן.
— און איך האָב ערגעץ געלײענט, אַז עס זײַנען פאַראַנ
אַזעלכע כאַדאָשים, ווען עס פאַלן אַסאַך שטערן אָפּ דער ערד.
— דאָס איז פון די קאָמעטעס, וואָס קרײזן אַרום דער
זון. מיר וועלן זיי אָנרופן „אונדזערע" קאָמעטעס. אָט די
שטיקלעך, וואָס רײַסן זיך אָפּ פון די קאָמעטעס, שלעפּן
זיך איר נאָך. אַזוי צעשטויבטע האָבן זיי שוין אַרומגענו־
מען די זון מיט אַ רינג. אָט וועל איך אײַך באַווײַזן ווי
אַזוי: אָט איז די זון — און דער לערער האָט אַרײַנגעש־
טעקט אַ שטעקעלע אין דער ערד — און אָט דרײען זיך אַרום
איר די קאָמעטעס. דאָס זײַנען זײערע צײַכנס, און דער
לערער האָט געצײכנט אָפּ דער ערד. איר זעט אָט די לענ־
גלעכע צײַכנס ענלעך אָפּ אַן אײ, אײן זײַט דרײט זיך

הארט באַ דער זונ אונ די צווייטע וויַט. אָפּט דאָזיקנ וועג זיינענ פאַראַנ אסאַך, אסאַך שטיקלעך פונ אונדזערע קאָ־

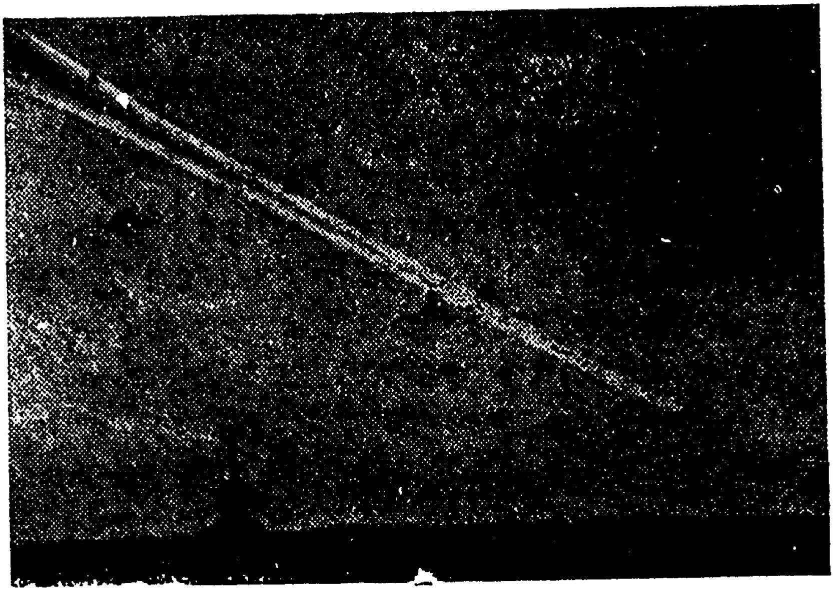

א קאָמעטע, וואָס מע האָט געזעג די יאָר 1843 יאָר. אנ עק ... באַ איר 250 מיליאָנ קילאָ־ מעטער די לענג, דאָס איז קימאַט צוויי מאָל אזוי וויַט, ווי פונ דער ערד ביז דער זונ. אינ 512 יאָר אַרום וועט זי זיך אָפּסניי באַווייזג אָפּנ הימל.

מעטעס, אָבער ארומ דער זונ דרייט זיך אויך אונדזער ערד אונ זי מאַכט א קיילעכיקנ וועג נישט קיינ לענג־ לעכנ. איר זעט, אז די ערד גייט אינ מעשעכ פונ א יאָר

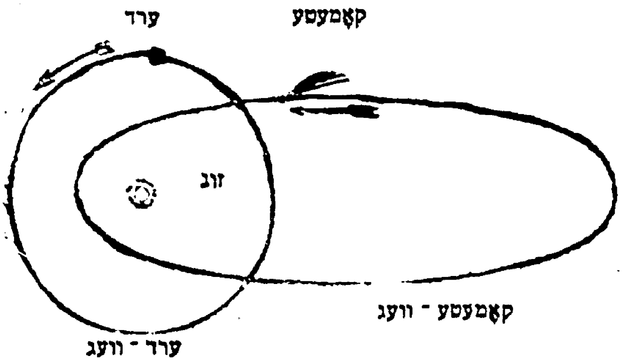

אָפּנ דאָזיקנ געמעל איז באַוויזנ די קאָמעטע אונ דער ערדס וועג, ווי איר זעט גייט די ערד צוויי מאָל אינ יאָר דורכ דעם קאָמעטע - וועג. דעמאָלט פאַלנ אָפּ דער ערד אָסאַך שטערנ.

צוויי מאָל דורכ דעמ וועג פונ די קאָמעטעס. דעמאָלט ציט די ערד צו זיכ דידאָזיקע שטיינער, וואָס זיינענ אָפּגעשטאַנענ פונ די קאָמעטעס, אונ מיר זעענ פאַלנ אסאַכ שטערנ.

אונ ווי נאָר די ערד איז דורכגעגאַנגענ דעמ וועג פונ אונדזערע קאָמעטעס, קאָנ שוינ אפּ איר ניט פאַלנ קיינ איינ טיילעכל פונ א קאָמעטע. דאָס קומט פאָר נאָר צוויי מאָל, סאָפּ יולי אונ אָנהויב נאָיאַבער. היינט האָבנ מיר פּעוורעל. דעריבער איז דער שטיינ, וואָס איז אראָפּגעפאַלנ, ניט פונ קיינ קאָמעטע, נאָר א מעטעאָריט.

— אָט קוקט. נאָכ א שטיינ איז פאַרברענט געוואָרנ!

— איר האָט באַמערקט. ער איז פאַרברענט געוואָרנ, ער האָט נישט באַוויזנ צו דערפליענ צו דער ערד.

— אונ וואָס האָט מענ עס געשריבנ פאַר דער מילכאָמע, אז די ערד וועט זיכ אָנשטויסנ אינ א קאָמעטע.

— יאָ, אָבער דאָס איז נישט שרעקלעכ. די קאָמעטע איז אזוי שיטער, אז זי וועט אונדז נישט שאַדנ. אינ 1910 יאָר האָבנ מיר זיכ אויכ באַגעגנט מיט א קאָמעטע, אונ אונדזער ערד איז דורכגעגאַנגענ דורכ איר עק, אונ מיר זיינענ לעבנ געבליבנ. ס'האָט אונדז גאָרנישט געשאַדט.

— ווענ די ערד וואָלט געטראָפנ אפנ קאָפּ פונ דער קאָמעטע, וואָלט אויכ נישט געווענ קיינ גרויסער אומגליק. ווארום די שטיינדלעכ דאָרט זיינענ קליינע, אונ איינס פונעמ צווייטנ איז אָפּגערוקט אפּ א מעהאלעכפונ א וויאָרסט־צוויי.

— אונ דער עק פונ דער קאָמעטע איז עפּעס לאַנג?

— לאַנג. עס זיינענ פאַראַנ עקנ פונ 300 מיליאָנ קילאָמעטער.

— וונדער איבער וונדער!..

— יאָ, ס'איז טאַקע וווּנדער. ס'איז אַפילו שווער צו גלויבן, ווי גרויס די וועלט איז. און וואָס איז איר קומט אַלץ פאָר. דאָס, וואָס די „הייליקע ספּאָרימ" שרייבן, אַז אונדזער ערד איז אַ צענטער פון דער גאַנצער וועלט און די זון מיט די שטערן זייַנען פאַר איר געשאַפן געוואָרן, איז קינדערשע רייד.

— און דאָס אַלץ איז טאַקע עמעס וואָס איר דערציילט? — האָט געפרעגט אַ אַלטער לעדערניק.

— וואָס דען? די וויסנשאַפט האָט פּיינט טרעפעניש און באַנוצט זיך ניט מיט זיי. אָט האָט איר אַ באַווייז. איך כומעש איז קיין איין וואָרט ניט דערמאָנט וועגן קיין ליקע. גיט אָבער אַ קוק אין אונדזער קאַלענדאַר, דאָרט האָט איר שוואַרץ אויף ווייס: אין אַזאַ און אַזאַ טאָג, אין אַזאַ און אַזאַ שאָ, וועט זיין אַ ליקעכאַמע, זעען וועט מען זי דאָרט און דאָרט. דויערן וועט זי אַזויפיל און אַזויפיל שאָ, מינוטן, סעקונדעס. איר קענט דאָס קאָנטראָלירן.

— און ווי אַזוי געפינען די געלערנטע נייע שטערן?

— איך וועל אייך דאָס אויך דערציילן. איר ווייסט שוין, אַז ליכט פליט פאַר איין סעקונדע 300 טויזנט קילאָמעטער. איז לאָמיר זיך פאָרשטעלן, אַז ערגעץ וויט־ווייט פון אונדז געפינט זיך אַ שטערן. וואָס איז שוין קימאַט אָפּגעקילט.

— דאָס הייסט אַ מין פאַרלאָשענע זון — האָט מישקע צוגעגעבן.

אָט — אָט טרעפט זיך אַמאָל, אַז דידאָזיקע פאַרלאָשענע זון גליט זיך אָפּ אָן אַ פון אַ ריזיקן אויפרייס, וואָס קומט אין איר פאָר. דעמאָלט באַקומט זיך אַ נייער שטערן. און ווען די שיין פון דעמדאָזיקן שטערן דערפליט צו אונדז

דערוויסנ מיר זיכ פונעמ נייעמ שטערנ. די אסטראנאָמענ געפינענ א גאָלדנ שטערנדל דאָרט, ווו פריער האָט מענ מיטנ בלויזנ אויג גאָרניט געזענ.

אָט דאָס הייסט אנטדעקנ א נייעמ שטערנ. דעמאָלט געבנ זיי צו וויסנ דערפונ אלע אסטראנאָמענ, אונ אלע שטודירנ זיי, וואָס דאָס איז פאר א מינ שטערנ.

— אנטדעקט מענ נאָכ איצט אויכ שטערנ?

— פארוואָס דענ ניט. מע אנטדעקט.

אונ ניט בלויז שטערנ, נאָר אפילע פלאנעטעס, וואָס

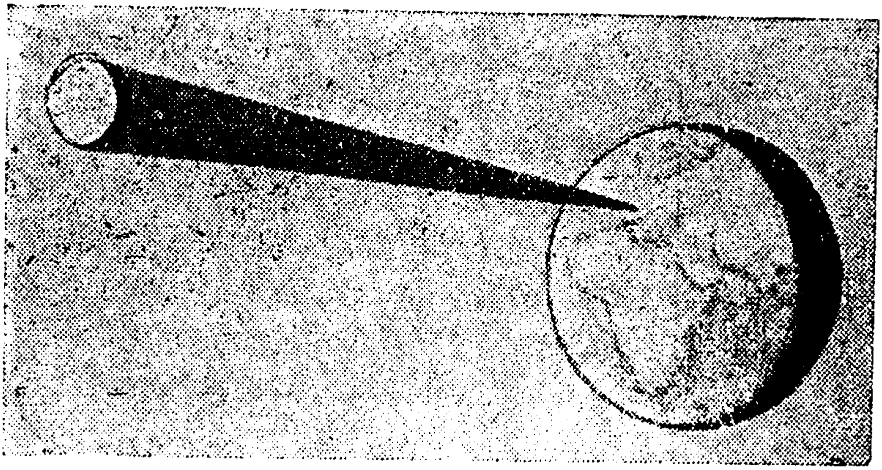

דאָ איז באַוויזנ די זונ - פאַרטונקעלונג (,,ליקע - כאַמע"). די זונ שטייט פונ דער לינקער זייט. דער שאָטנ פונ דער לעוואָנע פאַלט אַפ דער ערד. אָבער די לעוואָנע איז 50 מאָל קלענער פונ דער ערד, אונ דעריבער טאַקע קאָנ איר שאָטנ ניט פארשטעלנ מיט זיכ די גאַנצע ערד. הייסט עס, אַז די זונ - פאַרטונקעלונג קאָנ מענ זענ ניט אַפ דער גאַנצער ערד, נאָר בלויז אינ יענע ערטער, וווהינ ס'פאַלט דער שאָטנ פונ דער לעוואָנע.

דרייענ זיכ ארומ דער זונ, פונקט ווי אונדזער ערד.

אָט האָבנ ניט לאנג אונדזערע סאוועטישע אסטראנאָמענ אנטדעקט א נייע קליינע פלאנעטע אונ לעקאוועד לענינען איר אַ נאמענ געגעבנ „לעניני".

— אויסגעצייכנט, — האָט זיך בערל ניט איינגעהאלטן, — נו, און די בורזשואזע געלערנטע, וואס האבן זיי דערוף געזאגט?

— וואס זאלן זיי זאגן. זיי האבן מאסקים געווען אפן נאמען. אזוי ווי עס גיט א נאמען דער, וואס געפינט, אזוי בלייבט עס.

— און אט הערט א טשיקאווע זאך: די שטערן זעען מיר ניט אזעלכע, ווי זיי זיינען איצט. נאר אזוי ווי זיי האבן אויסגעזען אמאל, שוין גאנץ לאנג.

— איך פארשטיי, — האט מישקע פארכאפט.

— אסאך פארשטייסטו, נו זאג, — האבן זיך עטלעכע אפגערופן.

— און איך וועל טאקע זאגן, ווען די זון וואלט איצט, אשטייגער, פארלאשן געווארן, וואָלטן מיר עס דערזען ערשט אין אכט מיט א האלב מינוט, ווען די זון־ליכט וואלט שוין צו אונדז מער ניט דערפלויגן. עמעס, כאווערים?

— עמעס.

— אויב אזוי, — האט זיך אפגערופן א צווייטער, — קומט דאך אויס, אז אויב דער פאליאר־שטערן, וועמעס ליכט עס גייט צו אונדז גאנצע 40 יאר, וואלט איצט פארלאשן געווארן, וואלטן מיר דאס באמערקט ערשט אין 40 יאר ארום, אזוי דוכט זיך?

— פולשטענדיק ריכטיק...

— איך וואָלט דערווייל געשטאָרבן און ניט געוווסט דערפון — האָט זיך געוויצלט דער אלטער לעדערניק.

— אויב אזוי, כאווער לערער, קאָן זיך דאך מאכן, אז די שטערן, וואָס מיר קוקן אף זיי, זיינען שוין לאנג פארלאָשן און צו אונדז דערגייט בלויז זייער שיין?

— ריכטיס. עס קאָן זיך זייער טרעפן. איך וויל אייך זאָגן, אַז מיר זעען דעם הימל ניט אַזאַ, ווי ער זעט אויס איצט, נאָר ווי ער האָט אויסגעזען מיט מיליאַרדן יאָר צוריק. אָט האָבן מיר דעם 21־טן פעברואַל 1901 י. דערזען אַ שטערן. וואָס זשע מיינט איר? מיט 120 יאָר, איידער מיר האָבן אים דערזען, האָט ער אָנגעהויבן צו לייכטן פאַר טויזנט מיט צוויי הונדערט; טריליאָן קילאָמעטער פון אונדז, און זיין ליכט איז צו אונדז געפלויגן גאַנצע 120 יאָר. און דעמאָלט ערשט האָבן מיר אים דערזען.

— הייסט עס, אַז די וועלט האָט קיין סאָף ניט?

— פאַרשטייט זיך, אַז ניט. די וועלט איז אומענדלעך. און אונדזער ערד פליט ווי אַ פּיצינק שטויבעלע צווישן אַזעלכע ריזן און האָט אַ כוצפּע צו טראַכטן, אַז זי איז דער צענטער פון אַלץ.

— אָט אַ וואונדער — האָבן די אַרבעטער זיך געכידעשט.

— יאָ... זיינען מיר, הייסט עס, שוין אַרומגעפלויגן אַרום די שטערן, די קאָמעטעס און נעפּלדיקייטן. דעם מילכ־וועג זיינען מיר שוין אויך דורכגעפלויגן אויף אונדזער מאַשינע. שוין עפּשער צייט זיך אַראָפּצולאָזן אויף דער ערד?...

— שוין טאַקע צייט... ווייל מע דאַרף שוין אַהיימגיין...

— די אַרבעטער זיינען זיך צעגאַנגען.

די נאַכט איז געווען אַ שטילע. די גאָלדענע שטערנדלעך האָבן פריילעך געבלינצלט. און הויך אין הימל איז געשווימען אַ קיילעכדיקע זילבערנע לעווּאָנע. די אַרבעטער האָבן שוין אָבער גאָר אַנדערש געקוקט אויף זיי. אַלץ איז זיי געווען גוט באַקאַנט. זיי האָבן דאָך ערשט געמאַכט אַ שפּאַציר איבערן הימל.

[illegible]